

Број:1318-103-ПЖ-30/15
Датум:10.11.2015. године

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и културе
Н/р министра, др Дане Малешевић

Предмет: Заштита права на образовање дјецe у сукобу са законом

Поштовани,

Институција Омбудсмана за дјецу запримила је жалбу којом се указује на повреде права на образовање дјецe у сукобу са законом који се налазе у Васпитно поправном дому на идржавању мјере-упућивања у васпитно поправни дом.

Права дјетета у сукобу са законом дефинисана су бројним међународним инструментима који позивају да реакција друштва на недопуштено понашање малољетника мора бити, прије свега, усмјерена на личност малољетника и његову рехабилитацију и реинтеграцију у друштво, тако да се кривично-правна заштита малољетника усмјерава на васпитање, а не на кажњавање малољетника, што треба да омогући помоћ и подршку малољетнику, вршење надзора, васпитање и правилан развој личности малољетника, а све са циљем развијања његове личне одговорности.

Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку¹ у складу са међународним стандардима, утврђује посебна правила поступања према дјеци која се налазе у сукобу са законом, млађим пунољетним лицима и дјеци која су жртве или свједоци, по којима су дужни да поступају судови, тужилаштва, укључујући овлаштена службена лица, органи старатељства, породица, **школе**, институције на свим нивоима друштвене заједнице, као и други учесници укључени у кривичну процедуру на начин којим се без дискриминације унапређује осјећај достојанства и личне вриједности дјетета, узима у обзир узраст дјетета, најбољи интерес дјетета, његово право на живот, опстанак и развој, омогућава да дијете у складу са узрастом и зрелашћу изрази своје мишљење о свим питањима која се на њега односе, при чему сва залагања треба да воде рехабилитацији и социјалној реинтеграцији дјетета и његовом преузимању конструктивне улоге у друштву – члан 1.

¹ Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, „Службени гласник Републике Српске“ број 13/10, 61/13

Законом је утврђено и да је једна од мјера која се изриче малољетнику према коме треба предузети трајније и интензивније мјере васпитања или лијечења, уз његово потпуно одвајање из досадашње средине-упућивање у васпитно-поправни дом. Мјера се изриче на период од најмање 6 мјесеци до најдуже четири године (члан 42.).

Законом о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку утврђено је и да малољетник према коме се извршава заводска мјера има право, између осталог, на:

е) похађање наставе изван установе ако у тој установи није организована настава одређеног смјера или образовања и ако то оправдавају досадашњи успјеси у васпитању и школовању малољетника, под условом да то не штети извршењу васпитне мјере, члан 151.

Законом о извршењу кривичних санкција² утврђено је да малољетна и млађа пунољетна лица имају право на основно и средње образовање до нивоа трећег степена, а установа је дужна организовати наставу у складу са прописима о основном и средњем образовању.

Законом о основном образовању и васпитању³ утврђено је да:

- ученику који је навршио 15 година престаје обавеза похађања школе истеком те школске године, а да школа може, по одлуци директора, ученику који је навршио 15 година, а није стекао основно образовање, омогућити школовање до навршених 17 година, члан 59.
- лица старија од 15 година која редовно не похађају школу сматрају се одраслим и стичу основно образовање у складу са законом који уређује област образовања одраслих, члан 60.

Закон о средњем образовању и васпитању⁴ утврђено је:

- у први разред школе уписује се лице које је завршило основну школу и не може бити старије од 17 година, члан 43.
- дјеца са посебним образовним потребама имају право на средње образовање, члан 48.

Законом о образовању одраслих⁵ утврђено је да полазником образовања одраслих у смислу овог закона може бити лице старије од 15 година које није завршило основно образовање, односно лице старије од 18 година које се образује, а да при томе нема статус ученика или студента (члан 24.). Према истом закону одрасли су лица старија од 15 година која нису завршила основно образовање, односно лица старија од 18 година која су завршила основно образовање у редовном школовању и друга лица која се образују, а да при том немају статус ученика или студента, (члан 5.).

Према информацији Казнено-поправног завода Бања Лука⁶ законско рјешење отежава реализацију васпитне мјере, јер не дозвољава малољетницима који су у установи да започну или наставе прекинути процес образовања, како основног тако и средњег.

² Закон о извршењу кривичних санкција, „Службени гласник Републике Српске“ број 12/10, 117/11, 98/13

³ Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске“ број 74/08, 71/09, 104/11, 33/14

⁴ Закон о средњем образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске“ број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14

⁵ Закон о образовању одраслих, „Службени гласник Републике Српске“ број 59/09, 1/12

⁶ Информација број 08/1.022/052-3804/15 од 8.10.2015. године

У пракси се дешава да малољетници у узрасној доби од 15-18 година који се налазе на извршењу васпитне мјере једноставно нису у могућности да похађају средњу школу, јер им закон то онемогућава. Посебан проблем је чињеница да се у једном броју случајева ради о лицима са посебним потребама чија су права на образовање такође ускраћена, јер ова лица нису у могућности укључити се у програм образовања, јер ниједна основна нити средња школа не реализују ванредно образовање лица са посебним потребама.

Код оваквог законског рјешења ⁷ дјеца која су одлуком надлежног органа упућена на идржавање васпитне мјере у васпитно-поправном дому са 16 или 17 година, а нису уписала средњу школу или губе статус ученика изрицањем васпитне мјере, нису у могућности нити ванредно полагати испити нити уписати школу за одрасле. Исти су принуђени чекати да напуне 18 година да би се уписали у школу за одрасле. Ако се има у виду да се васпитна мјера-упућивање у васпитно поправни дом изриче на период од најмање 6 мјесеци до најдуже четири године, а да су притом искључени из образовног система, неспорно је да вријеме проведено у установи, доводи у питање и њихов најбољи интерес и остваривање права утврђеног Законом о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку.

У васпитно-поправном дому присутне су ситуације:

- дијете са завршеним основним образовањем (15 година) долази у установу васпитно - поправног дома и не може уписати средњу школу, нити може полагати предмете, он „чека“ да напуни 18 година да би средње образовање започео у школи за одрасле,
- дијете које је похађало први разред средње школе, изрицањем мјере - упућивања у васпитно-поправни дом престаје са школовањем и у васпитно-поправном дому „чека“ да напуни 18 година да би школовање наставио по програму за одрасле.

Најбољи интерес дјетета је и право дјетета и правни стандард и услов за остваривање свих права из Конвенције, који обавезује државу чланицу да су дјететови најбољи интереси на одговарајући начин укључени и једнако примијењени на сваку радњу коју предузима јавна институција, посебно мјере имплементације, управне и судске поступке, а чија потпуна примјена захтијева развој приступа заснованог на правима који укључује све актере ради осигурања и физичког и психичког и моралног интегритета дјетета и његовог људског достојанства.

Ситуације у којима се налазе дјеца, без обзира што се налазе у установи на издржавању васпитно мјере, указују да овим лицима, а и они су само дјеца, није омогућен приступ образовању.

Имајући у виду да је образовање основно право дјетета и при томе посебно важан сегмент процеса ресоцијализације малољетника,

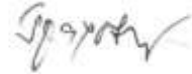
⁷ Посебно ако се има у виду да је Законом о основном образовању и васпитању омогућен упис у први разред и ако имају више година (закон не каже колико), а да тај приступ, у изузетним ситуацијама није пратио и Закон о средњем образовању и васпитању.

Омбудсман за дјецу, у складу са овлаштењима утврђеним чланом 9. Закона о Омбудсману за дјецу, предлаже Министарству просвјете и културе **предузимање потребних мјера и активности ради спречавања ситуација које доводе до повреде права и интереса дјеце - права на образовање дјеце која се налазе у васпитно-поправном дому на идржавању заводске мјере,**

те да о предузетим мјерама обавијести Институцију у року од 30 дана.

С поштовањем,

Омбудсман за дјецу
др Нада Граховац

Достављено:

Министарству правде Републике Српске